

KMETOVALEC.

Glasiló ces. kralj. kmetijske družbe vojvodstva kranjskega.

Ureduje Gustav Pirc, tajnik družbe.

Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. — Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a neudje plačajo s poštnino vred 2 gld. na leto. Naročila naj se pošiljajo c. kr. kmetijski družbi, ali pa dotičnim podružnicam.

Štev. 16.

V Ljubljani, 15. avgusta 1886.

Leto III.

Koruzna uš.

Iz Dolenjskega, zlasti iz krškega okraja, dohaja vest, da se je zaredil na koruzi mrčes, ki preti napraviti tej prekoristni rastlini mnogo škode. Iz poročil, ki so mi došla, ter iz doposlanih poškodovanih rastlin posnel sem, da je škodljivec „koruzna uš“, ki se letos posebno močno širi po južnem Štajerskem, Hrvaškem in žalibog, tudi Kranjskem.

„Koruzna uš“, latinski „Pemphigus Zeae Maïdis“ ali „Pemphigus Boyeri Pass.“ (ne pa, kakor je bilo v nekaterih listih napačno poročano, „Aphis Zeae Maïdis“, kajti „Aphis“ znači listno uš) je $2\frac{1}{2}$ mm ali 1 linijo dolga ter je ali krilata ali pa gola.

Krilata koruzna uš ima ožji glavo kot prsa, je na spredni strani prs črno rujava, zadek pa črna. Krila se plavkasto svetijo ter so mrežasta vsled črnorujavih žil. Nogé ima rujave, zadnji del života temnorujav ter nekoliko sivo al. zelenkasto-lesketeč. Prav na zadnjem konci života ima nekaj las.

Gola koruzna uš je okrogla, hruškine oblike, rdečkasto-rumene barve, nekoliko višnjevkasta. Glavo ima temno, noge pa take barve kot život. Zadnji konec je tolpa, bradovici podoben ter zaraščen s zakrivljenimi lasmi.

Koruzna uš poznana je že več let v deželah, v katerih pridelujejo koruzo v veliki meri, posebno brez zadostne menjave polja, kakor na pr. na Laškem in Francoskem. Zadnja leta zatepla se je pa tudi v naše kraje ker je manj ali več posledica nepravilnega poljedelstva. Znano nam je, da ima vsaka kmetijska rastlina svoje sovražnike v rastlinstvu, kakor v živalstvu ter da se ti sovražniki tem hitreje množé, kolikor bolj ugodne razmere najdejo, oziroma, kolikor manj jih zavirajo kmetovalčeva opravila v njih razplotbi in življenji. Intenzivno pridelovanje ene in tiste rastline pospešuje vedno tudi razširjanje sovražnikov dotične rastline in skušnja nas uči, da je večkrat treba popolnem prenehati s pridelovanjem kake rastline. Iz teh vzrokov so v nekaterih krajih morali opustiti deteljo, sladkorno peso itd., in najboljši dokaz nam je vinska trta, katere sovražniki se od leta do leta množijo. Tako se tudi širi in množi uš na koruzi, in sicer tem hitreje, čem več ji damo prilike, se razširjevati, to je, čem več koruze sejemo, čem večkrat pride koruza na eno in tisto njivo, in čem manj je sposobna se mrčesu zoprstavljanju vsled pičlih redilnih snovi, ki jih v zemlji najde. Vsaj je znano, da slabotna in

bolna rastlina ali žival ima veliko več sovražnikov, kot krepka in zdrava, in da hitreje podleže raznim napadom. Iz tega zamoremo tudi izvajati sredstva, s katerimi se nam je boriti proti koruzni uši.

Koruzna uš vgnjezdí se na koreninah koruze, vsled česar prične rastlina rumeneti in bolehati. Taka koruza ne naredi nič storžev ter tako kmetovalca spravi ob ves ali vsaj ob večí del pridelka.

Sredstva proti koruzni uši so dvojna, in sicer sredstva, ki imajo namen, koruzno uš uničevati in sredstva, ki imajo namen, nastop ali vsaj razširjevanje koruzne uši zaprečiti.

Ako je enkrat koruzna uš uže na njivi, je edino sredstvo jo uničevati, bolehne rastline odrezati ter pokrmíti, korenine pa previdno iz zemlje izrúvati, ne da jih otresemo zemlje, potem jih pa v bližini kje vsaj 1 čevljev globoko zakopljimo ali pa še bolje, sežgimo.

Ako se pa hočemo tega hudega škodljivca obvarovati, kajti koruzna uš zamore nam skoz leta ves pridelek odvzeti ali vsaj izdatno zmanjšati, moramo z umnim kmetovanjem uhod v njivo mu zabraniti ali pa razširjevanje vsaj toliko zabraniti, da je škoda neznatna. Sredstva v to svrho so, dobro gnojenje, globoko oranje njive potem, ko je enkrat koruza rastla in urejenje kolobarjenja tako, da pride koruza še le čez nekaj let na tisto njivo nazaj. Vsekako bode pa za letos, kakor tudi za naprej v vseh krajih, koder se je uš pokazala, ali koder se jo je bati, treba izrúvati koruzne korenine ter jih ne več puščati kakor dosedaj na njivi. Neznatno in lahko delo, ki se ima z izrúvanjem korenin, poplačajo korenine, katere oprane, v vodi namočene in razsekane dajo dobro krmo, ali pa služijo posušene za nasteljo, za mešanec (kompost) ali kurivo. Posameznega kmetovalca tako ravnanje ne bode imelo nobenega vspeha, v to je treba skupnega delovanja cele občine, celega okraja.

Gustav Pirc.

Paša živine in naši srenjski pašniki v ravninah.

(S posebnim ozirom na Dolenjsko.)

Spisal V. Rohrman.

(Konec.)

Kjer se redijo konji v večji meri in se izrejajo žebeta, naj se istim tudi določi posebna paša. Kjer je

pa glavna pašna živina goved, kakor pri nas navadno in si izrežamo le za domačo potrebo žebeta, ondi se lahko z govedo skupaj pasejo.

Glavna reč pri vsem je ta, da se pašnik — naj je razdeljen za pašo govede, žebet itd. ali pa v celi obsežnosti namenjen za čredenje v paši ali pa za skupno pašo živine, — primerno razdeli in se živina nekaj časa na enem, nekaj časa pa na drugem itd. kosu pase; ko se je n. pr. prvi kos popasel, preide se na drugi kos pašnika; med tem časom se pa prvi kos lahko odpoti in v miru obraste; tedaj je tudi najbolj priložen čas, da se živalski odpadki enakomerno po njem raztrosijo, ki po dežju izprani pašnik kaj dobro pognojijo in tako pridelek pašnika pomnožé. Tako oskrbovan pašnik nam da lahko podvojene in večje pridelke v paši.

Posamezne dele pašnika pa je potreba ograditi. Ograje omogočijo tudi lažje varovanje živine na paši, ker se živina ne razide v ograjenem prostoru, kakor se ji sicer navadno zljubi in pastirjem ni treba toliko dirjati in jo zavračati. Na razdeljenih in ograjenih pašnikih zadostuje toraj manjše število pastirjev.

Ograde naj se posamezni deli pašnika z živimi mejami in drevesnimi nasadi. Taki nasadi nam dajejo še posebne koristi; oni služijo za bran mrzlim vetrovom ki zadržujejo rašo in sušijo rušo; dajejo blagodejno senco živini ob času, ko sonce močno pripeka, ki ji je tolikanj potrebna za spočitek in mirno prebavljanje; oni so tudi pribežališča pred plohami in nevihtami, katerim je živina dostikrat izpostavljena; vrhu vsega nam dajejo pa ograje same na sebi lahko vsakoletne in lepe dohodke.

V vinorodnih pokrajinah, kakor je naša, ogradimo posamezne dele pašnika z drevjem, ki nam daje potrebno trtno kolje in trtno vezilje. Zarodimo toraj vrbe in topole — drevje, katero kaj naglo raste in ima izvrstno obrastljivost, ker poganja mladike iz štora, porobkov in korenin. Izgoja tega drevja je pa tudi najpriprostejša, najlažja in zahteva najmanj truda in stroškov, kar je gotovo velike vrednosti.

Izmed vrb zasadimo si beko, ki nam daje v mladikah najboljšo robo za veznjo trt, za vezi pri lesenih obrokih itd. Topola nam daje pa dobro trtno kolje, katerega potrebujemo sleherni leto.

Na vlažnih prostorih in sploh ob vodi zasadimo tudi pletno vrbo, rakitje ali trskovca, ki nam daje potrebno šibje za različne pletenine, kakor za pletenje košev, vrbasev itd. S tako robo skušajmo se sami preskrbljevati, v kolikor nam jo je v gospodarstvu potrebne, vsaj nam je zimski čas gotovo ugoden za taka dela.

Ograje zasadimo toraj z beko, katero izgojimo nizko za obrezovanje blizo tal, kar ji tudi najbolj vgaia. Zaredimo jo s krepkimi mladikami. Vmes pa nasadimo v določeni razdalji (na pr. 6 ali več metrov) topole s kolmi in izgojimo do sežnja in bolj visoka debela za obsekavanje „na glavo“.

Za tak nasad naj se pred zimo ali na spomlad zemlja v mēr črt, ki naj ločijo posamezne dele pašnika na širokost in globokost 32 cm. (enega čevlja) prekoplje; to delo se tudi lahko in hitro z oralom in dvema brazdami opravi. V tako obdelano zemljo se sadike (mladike) bek potikajo poševno (ker se tako rajše vkorenijo in primejo) in bolj na gosto. Pregosti naraščaj se pozneje lahko razredči in se iztrebijo vsa slabotna drevesca. Nasad naj se dobro s trnjem zagradi, da se varuje pred poškodovanjem po živini. Topolom, katere smo vmes nasadili s kolmi, pa je potreba za oporo koljā.

Pašnike v suhih legah je koristno po čez nasaditi z drevjem, ki naj hrani vlažnost v zemlji, ker

senči trato in jo s tem podpira v rašči. V to si lahko nasadimo sadno drevje, in sicer tako, katero daje dosti sence in močno rodi. Za Dolenjsko bi bile za tak nasad kaj koristne tepke, katere rodé obilno dobrega sadu.

Kakor na mejah posameznih delov pašnika, tako naj se pašnik ogradi tudi ob vodi, da ga ne spodjeda in ne odnaša zemlje.

Taki nasadi povekšajo vsakoletne dohodke iz pašnikov, povekšajo vrednost pašnika, zlepšajo okolico in blažijo nrave ljulstva.

Kakor za senco, tako moramo po možnosti skrbeti, da ima živina na paši dobre pitne vode in ne trpi žeje.

Če imamo potrebno vodo za namakanje pašnika na ponodu, se z isto pašnik še z najboljšim vspehom gnoji. Kjer imamo odveč kacega gnojila, kakor gnojnice, komposta, cestnega blata, pepela itd., ga pašniki porabijo ravno tako hvaležno, kakor vse druge kulture.

Uživalci srenjskega pašnika naj si nadalje skupno preskrbē z enim skarifikatorjem ali razrezovalcem — orodjem, katero je za obdelovanje pašnika enake vrednosti, kakor pljug za obdelovanje polja. Razrezovalec je vprežno orodje in ima navadno po 7 nožev ali črtal, s katerimi se razreže ruša pašnika.

Tako razrezovanje ruše je neprecenljive koristi, ker ima sedaj v zemljo, katera je bila po živini shojena in steptana, toplota, vlažnost in zrak vstop, katerih skupno delovanje v zemlji je potreben pogoj za rahljanje površne plasti pašnika, za boljšo rejo in krepko spodrašljivost pašnih trav in zelišč. Zraven tega služi razrezovalec kaj dobro za uničevanje mahū. Pašnik naj bi se sleherni leto po končani paši na jesen obdelal s tem orodjem.

Vsaka srenja naj ima tudi svojega pastirja „čednika“, doraslega človeka, ki naj varuje živino in naj se opusti pri skupni paši dandanašnja navada, prepustiti živino nedorasli mladeži v varovanje.

To vse so pota, po katerih zamoremo naše revne gmajne zboljšati in pomnožiti dosedanj vžitek, iz istih z razmerno malimi stroški. Naloga je toraj, iti resno in z združenimi močmi na delo! Srenjske paše so vlast srenj, toraj last posestnikov kot srenjskih udov, ki se delijo v uživalni pravici po visokosti zemljiščnega davka, ki ga plačujejo.

Zberite se toraj srenjski udje po dogovoru na prvo priložno nedeljo skupaj in pojte na gmajno. Prehodite jo in posvetujte se vzajemno, v čem bi se zboljšala, kako naj bi se skupno oskrbovala in nadalje uspešneje rabila — vsaj bode to v občo prid in v posebno korist vsakemu posamezniku. Pretresujte vse okolnosti in odločite se konečno po zrelem presojanju v pošteve jemāje tudi denarne stroške, ki bi bili v to potrebni. Le malo več brižnosti in zanimanja in stvar je dognana!

Če ste uživalci gmajn ta korak naredili, je treba za djanstveno izpeljavo tega, kar ste za izboljšanje gmajne za potrebno spoznali, tudi resne volje, doslednega dela. Ni ravno potreba, da se vsa zboljšanja naenkrat dovrše, marveč je tudi dobro in umno, ako se po možnosti, to je po denarnih sredstvih, čez koje v to svrhu razpolagamo, in družih okolščinah izpeljujejo, če se tudi še le v več letih izvrše. Lotimo se pa uže dejanstveno koristnega in nujno potrebnega dela!

Stroški, ki se bodo v to porabili, so neznatni in nezmerno mali z večjim užitkom, kojega nam bodejo dajali zboljšani, umno obdelani in oskrbovani in umno rabljeni pašniki. V stroških se delijo posamezni srenjski udje najboljše po velikosti uživalne pravice.

Konečno navajam v izgled dolenjskih razmer, ki dopuščajo in opravičujejo pašnike v današnjih okolnostih, iste okoli Dobrave in Dobrovske vasi pri Škocijanu na Dolenjskem. Zraven obsežnih senožen ob potoku Radulji (pritoku Krke) nahajamo v tej pokrajini še precej gmajne; tu menim iste okoli Dobriške vasi. Pravico paše na tej gmajni uživajo še skupno Dobroska vas, Tomaževa vas in vas Strajne.

Na to gmajno mejila je še večja gmajna sosedne Dobrave. Toda to so pred leti (l. 1879) razdelili med srenjske ude, kateri so jo premenili v polje in s tem odpravili skupno pašo. In še danes vprašamo Dobravca, je li zadovoljen sedaj, ko je odpravljena skupna paša, sleherni nam da odgovor: „da ni zadovoljen, da je sedaj slabše, ko ni več skupne paše, ker redi do tri četrť manj živine, kakor poprej in še to mora na „štriku“ po mejah in strnišču pasti. Žival se mu sedaj tako dobro ne redi, reja je pri tem dražja“ itd. itd. Radi Dobravcem verjamemo — vsaj njim primanjkuje za uspešno izkoristenje polja, ki so si ga naredili iz paše, cela vrsta v to potrebnih pogojev, kakor sem jih skraja navajal — posebno pa prometnega kapitala za nastale večje gospodarske stroške, ker se jim delo sedaj povsod množi, ne da bi nosilo temu primerenega sadu. Res je, da Dobravci sedaj, ko so opustili skupno pašo, redijo blizo tri četrť živine manj, kakor prej, kar si razložimo, pa le deloma, tudi iz istine, da pridelujejo na zdajšnjem polji premalo krme. Če pomislimo, da se v tej pokrajini redi precej govede, konj (kobil za žebeta), prešičev in da se živina in še posebno mladina blizo vesa čas v letu, odkar sneg skopni noter do novega snega na paši redi in preživi; radi verjamemo, da se sosedje Dobročani in drugi boljše počutijo z gmajno, ker razvidijo, da s skupno pašo uspešneje gospodarijo in to še posebno v današnjih razmerah, ko nam le živinoreja zagotavlja boljše bodočnost; ta pa bode tem dobičkonosnejša, čem bolj bomo naše gmajne v vsem, kar je potrebnega in izpeljivega, izboljšali.

Mlekarske zadrage.

Tražaven je položaj kmetovalcev, ker ogromni so stroški pri pridelovanju, le pičli pa dohodki za prodane pridelke. Da nam pridelovanje žita kaj revno povrača trud, je preznano, da bi o tem kaj več omenjati moral. Nekaj let bila je živinoreja, ki je bila še najboljša zaslomba kmetijskega gospodarstva, ker imela je lepa živina precejšno ceno. Pa tudi ta je začela padati in voli, ki so pred tremi leti veljali 400 gold., ne najdejo sedaj kupca, ki bi več od 300 gold. plačal za nje. Za koliko je cena pri kravah padla, je uže neverjetno, poprej 100 in več goldinarjev, sedaj komaj 60 gold. za enako kravo. Slaba letina za krmo pripomogla je še, da se kupci še norčujejo in res slepe cene obetajo posebno za mlado živino.

Leta staro živinčce se komaj s 30 gold. plača. S teleti se kar norčujejo, ker po 9, celó po 6 for. se komaj skupi za 3—4 tedne stara teleta. Res vpliva na to ceno pomanjkanje krme, ker sleherni sili iz hleva živino. Tako se je navadno v mesecu juniju drugih let po 500—600 telet v Ljubljani poklalo, a letos nad 900! Ni mi namen o tem danes pisati, čeravno bi bilo kaj umestno, naše živinorejce opominjati na slabo stran takega ravnanja posebno z ozirom na bodočnost.

Kmetovalci se le premalo ravnamo po izgledu kupcev, fabrikantov in dr., ki zapisujejo vse račune v knjige, iz katerih vedno, posebno pa koncem leta znorejo določno poznati vspeh njih delovanja ali pod-

vzetja. Ko vidi fabrikant, da z izdelovanjem takega blaga ne more shajati, prevdarja, s čim bi zboljšal svoje podvzetje in ko pozve za cene, poprime se izdelovanja drugega blaga. Prav tako moramo tudi mi kmetovalci ravnati. Ozmimo se torej, kateri pridelki iz naših kmetij so še sposobni, da nam povračajo trud in stroške. S žitom ne gre, ker cena je prepričla in gotovo tudi letos, ko se je tako malo strnjenega žita po naših pokrajinah našlo, ne bo višja cena nadomestila pičlega prihodka iz poljedelstva.

Izrejevanje živine se posebno velikemu posestniku, ki mora tako rekoč sleherni stopaj in izdihljaj delavcev plačati, pri današnji ceni tudi bolj revno splačuje. Istina je, da še najbolje shaja tisti gospodar, ki zamore spečavati mleko. Saj vidimo, koliko si pomagajo kmetovalci v okolici velikih mest, na pr. Ljubljane, Trsta i. dr. prav s prodajo mleka; kako veliko zaslombo imajo v tem, da sleherni mesec po 40, 50 in več goldinarjev prejmejo za mleko in to mali posestniki, ko kmetovalec dalječ notraj v deželi skoro nikdar ne vidi groša za mleko. Pa slišim uže ugovor, saj še bližnji pri Ljubljani ne morejo najti kupcev za mleko. Res je, zato pa moramo prav po zgledu fabrikantov in obrtnikov ozreti se drugam, kder se nam ponuja prilika prodati mleko po lepi ceni. Takih mest, konsumentov mleka pa najdemo prav mi kranjski kmetovalci v nam ne oddaljenih primorskih-trgovskih mestih v Trstu in v Pulju. Tam se pristno mleko prodaja liter po 14—16 kr., doma ga komaj za 7 kr. oddajamo. In prav to me je napotilo, da sem v glavnem odboru naše kmetijske družbe stavil predlog, da naj družba osnuje mlekarsko zadrugo v Ljubljani, ki bo izvaževala dobro mleko v imenovana mesta. Posamezen kmetovalec, tudi veliki posestnik ne more skoro shajati tudi pri taki ceni, ker za posameznega so stroški preveliki. Ako hočemo, da si utrdimo prodajo mleka, treba, da pošiljamo vedno enako dobro, zdravo in nepokvarjeno mleko, za to pa treba hladilnih strojev, ledenic, velike previdnosti pri odpošiljanju posebno v poletnem toplem času, rednega nadzorovanja tukaj in v mestu, kjer se bo prodajalo itd.

To vse zmorejo združeni kmetovalci, ki se združijo v skupno delovanje in razprodajo mleka in mlekarskih izdelkov. Glavni odbor kmetijske družbe je takoj pritril temu nasvetu in izročil moj predlog v posvetovanje in konečno rešitev posebnemu odseku. Dolžnost mi je toraj, da poučim kmetovalce toliko o potrebi, kolikor o koristi take mlekarske zadrage, ter da se prepričani pridružijo v kolo uže nekaterih velikih posestnikov, ki so uže sklenili vstopiti v to zadrugo.

Da je ta zadruga potrebna, razvidi se nekoliko uže iz uvodnih besed in posebno pa iz tega, da posamezen ne zmore podvzetja z uspehom. „V združbi je moč“ in ta stari narodni pregovor velja tudi morda v prvi vrsti za kmetovalce. Neradi se združujejo naši ljudje, a novejša časa prodira tudi med našim narodom prepričanje o potrebi združenja toliko v namen duševnega, kolikor materialnega. V bralnih društvih, v družbah, na pr. sv. Mohora zbirajo se tudi naši kmetovalci, kjer najdejo duševne hrane in omike. Pa tudi v gospodarskih ozirih se družijo in prav naša lepa bohinjska pokrajina mi služi v zdaten dokaz, koliko zda združenje posamesnih moči v eno celoto. Poprej so bohinjski gospodarji posamesno izdelovali svoje mlekarske pridelke. Neutrudljivi blagi ter skrbni njih g. dušni pastir pa je vedel združiti jih v mlekarske zadrage, v katerih skupno izdelujejo mlekarske pridelke gotovo s podvojenim dobičkom. Prav tako je tudi v drugih deželah; odkar so se živinorejci zdru-

žili v skupno izdelovanje mlekarških pridelkov, pomnožili so svoje dohodke in tako zboljšali svoje blagostanje. Poprej je moral posamezen imeti svojega sirarja, svoje ognjišče, svoje orodje itd., in med takimi malimi sirarji bil je le redek veščak, ki je razumil resnično svojo stroko. Skupno združeni pa najamejo veččega mlekarja, ki izdeluje take pridelke, kakoršni se lahko in po dobri ceni spečavajo.

Potrebo takega združenja kmetovalcev v namen razprodaje mleka dokazujem tudi s tem, da posamesen, tudi če vé, da se zamore prodajati mleko tako dobro v imenovanih mestih, ne more si pomagati, ker nima znanja v onih mestih — vsakemu zaupati je pa silno nevarno, saj to prav naši kranjski kmetijski trgovci dobro vedó; tudi nima znanja potrebnega, kako se mleko za tako daljno pot ali vožnjo pripravlja, posebno o poletnem toplem času. Združenim gospodarjem pa bo vse to mogoče. Da potrebo še nadalje dokažem, navam le, da oni gospodar, ki zamore mleko liter po 8 kraje. spečati, sme se srečnega šteti, ker nobena stroka njegovega kmetijskega gospodarstva mu ne more s primeroma malimi stroški toliko čistega dohodka donášati, kakor mlekarstvo. Istina je, da le one velike kmetije, ki zamorejo prodajati mleko, ali da imajo vredjene mlekarije, še shajajo, vse druge pa, ki se vbijajo s pridelovanjem žita, propadajo. Mleko in iz tega izdelani pridelki, posebno fino maslo in dober sir najde še vedno primernih kupcev, ko se žito komaj zamore res po prav slepi ceni prodajati.

Koliko je kmetijskih gospodarjev in velikih posestnikov po deželi, ki bi se srečne šteli, da bi zamogli prodajati mleko star bokal le po 10 kr.! Prav za to nasvetujem to zadrugo, da se vsaj nekaterim gospodarjem ponudi prilika pomagati si.

Ostaja mi še o koristi take zadruga govoriti. Tudi to dokazujejo že marsikateri stavki tega spisa. Da bo uspeh gotov, smemo za trdno upati, ako bo zadruga previdno in vestno ravnala, ker, če tudi bi se mleko prodajalo v Trstu in Pulju (Pola) liter le po 12—14 soldov, očividno je dobiček in uspeh, ker pri litru preostajalo bi 4—6 soldov za stroške prevoznje in razprodaje, tako da bi se liter zadrugi splačeval najmanj čisto po 8 soldov, torej star bokal po 12 kr., in to je neovrgljivo lepa cena ter gospodar, kojemu je mogoče spečati bokal mleka po 12 kr. sme biti jako zadovoljen.

S sledečim računom hočem še na dalje dokazovati korist take zadruga, sploh razprodaje mleka. Vzemimo srednjega kmetijskega gospodarja, kakoršni se po naši domovini večinoma nahajajo, ki redi po 10 glav živine. Če ima njegovo gospodarstvo le namen, izrejevati ali spodrejeti mlado živino, mora kaj dobro paziti, da iz takega hleva vsako leto skupi 200 gold. za prodano spodrejeno živino.

Ko bi pa ta gospodar, ki ima krme za 10 glav, namesto za spodrejevanje juncev — voličev porabil večinoma seno za molzne krave, redil bi jih vsaj 5, in ko bi jih res umno oskrboval, dobil bi od njih gotovo rad 500 gold., če bi se mu tudi liter mleka splačeval le po 7 kr., toraj bokal krog 10 kr. Računimo, da bi krava primerno oskrbovana, dala na leto le 1000 bokalov mleka, bi to uže znašalo 100 gold., zraven pa bi še za tele skupil 15—20 gold. Poleg petih krav imel bi lahko še par volov in troje telic ali junčkov za spodrejo.

Zato sem trdnega prepričanja o veliki koristi združenja živinorejcev v namen skupnega podelovanja mleka in razprodaje mlekarških izdelkov tudi po vseh večjih vaséh, kjer se nahajajo posestniki, ki redijo veliko živine. Saj tudi po Bohinjskem skupno delujejo

mlekarške zadruga ne le za časa planinske paše, ampak tudi po zimi, in kar se tako dobro sponaša našim Bohinjcem, zakaj bi se ne drugim. In tako je tudi drugod, na pr. na Tirolskem, po Švicarskem itd.

Ni treba bati se, da bi mlekarški pridelki ne našli kupcev, če so le pravilno izdelani. Tako na pr. se kaj lahko prodá fino presno maslo (puter) v Trstu, Pulju in v daljne kraje. Ali ni žalostno za naše kranjske kmetovalce, da morajo trgovci ljubljanski iskati na Tominskem finega presnega masla (puter), in potem naj mi kedo ugovarja, da ni najti kupcev. O tem sem se sam prepričal in res jako nejevoljen obžaloval maloskrbnost naših kmetovalcev, toliko bolje, ker fino, presno maslo prodaje se prav lahko — Bog daj, da bi ga le dovolj bilo, po 1 gld. 15 kr. do 1 gld. 25 kr. kilogr.! Pa tudi posebno za pusti sir je dovolj kupcev, če je le blago res dobro.

Za sedaj naj so le kratke vrstice namenjene živinorejcem po vaséh, ki so preoddaljeni od Ljubljane, toraj se ne bodo zamogli vdeleževati namenjene glavne mlekarške zadruga v Ljubljani; naj jih premišlujejo, morda se prepričajo o dobri strani tega nasveta ter sebi v korist prično s takimi zadrugami, o katerih bom skušal z dokazi računov še pisati, ako bo sl. uredništvu ljubo. (Prosimo. Vred.)

Kedor toraj dobro računa, kmalu se bo prepričal, da je mlekarstvo ena najvspešnejših strok kmetijskega gospodarstva.

Sedaj mi preostaja še govoriti o mogočnosti izvažanja mleka. Uže cene kažejo, da je po onih mestih pomanjkanje mleka; resnično dobro mleko našlo bo kupcev, saj se v Pulju — kakor iz pisma velecejenega gospoda ondi živečega pozvedam — prodaja liter mleka, kateremu je primesanega tudi ovčjega mleka in tudi vode, po 14 do 16 kr.! Preverjen sem, da bodo posebno uradniški krogi še hvaležni, če jim bo mogoče po enaki ali celo zmerniški ceni kupovati resnično dobro kravje mleko. V Opatijo in v Reko bo tudi mogoče pošiljati mleko, posebno pa po jako visoki ceni fino surovo maslo.

V Trstu naselili so se celo iz Italije nekateri mlekarji in tudi iz Italije naravnost prihaja veliko mleka na trg.

Ugovoru, da je vendar-le neverjetno, da bi bilo mogoče tako daleč pošiljati mleko, kakoršnega sem pogostoma moral čuti, protijavljam le to, da deluje v Gradcu mlekarška zadruga, ki pošilja mleko noter na Dunaj! Imamo toraj mi vendar-le veliko krajšo pot do Trsta, Reke in Pulja.

Graška mlekarška zadruga razposlala in razpečala je v minulem letu 1,571,488 litrov mleka!

Tisoče litrov mleka prihaja na Dunaj iz daljnih okrajev celo iz Ogerskega. Preskrbljene so železnice celo z vozovi (vagoni), v katerih prevažajo zaklane vole, teleta i. dr. s Českega in z Nemčije v Pariz! S pripomočjo leda zamore se mleko tako ohladiti, da je sposobno za daljno vožnjo. Celó v poletnem vročem času pride mleko lahko popolnoma zdravo v daljni kraj, če je le bilo takoj po molžvi do dobrega z ledom ohlajeno. Za to služijo posebni hladilni aparati, s katerimi se mleko na 7° ohladiti zamore. Mleko se namreč po zvitih cevah preteka, cevi pa so obdane z vodo, katera se še z ledom ohlajuje. Ako bo dokaj družnikov zbralo se, brez težave bodo priskrbeli, da bodo mlečne vrče za časa najhujše vročine obložili z ledom, tako, da ne bo nikdar mleko pokvarjeno, skisano dospelo na kraj določen. Vsa ta previdnost bo mogoča skupnim, združenim močém, posamesnik bi tega ne zmoget.

Gledé stroškov za transport morem le toliko ome-

njati, da je cenik ali tarif za mleko uže jako nizko odmerjen celó na južni železnici, ki ima sicer precej visoke tarife. Ko bi pa se zadruga — kar upam — močno razširila, mogoče ji bo še posebej pogajati se z vodstvom južne železnice in z ravnateljstvom ces. državne železnice dajo polajšave onim, ki veliko blaga pošiljajo, posebno pa redno skoz vse leto. Zato tekmujejo še tudi zelo oddaljeni veliki trgovci, na pr. lesni trgovci, katere skoro polovico manj stane prevoznja lesa, kakor malega posestnika, ki le par vagonov blaga odposlati zamore. Toraj tudi ta slučaj nam jasno spričuje pomen združenja posamesnih sil v eno celoto.

Za nas bi bil „mešani“ vlak, ki odhaja zvečer ob 10. uri iz Ljubljane, kakor nalašč odredjen za prevožno mleka, ker do zvečera bi lahko pripeljali zadrugi mleko v Ljubljano, kjer bi se nadalje oskrbelo do 10. ure za odpošiljatev. Ob železnici stanujejo posestniki, na pr. oni ob Šavi bi lahko mleko s popoldanskim poštnim vlakom, oni na pr. iz litijske okolice (na pr. grajščine Grmače, Črni potok, Ponoviče, Poganič itd.) bi se celó lahko posluževali večernega brzovlaka. Omenjati moram, da vodstvo železnic vstreza željam občinstva ter dovoljuje, da se more mleko tudi z brzovlakom odpošiljati, ne da bi bila tarifa izjemno velika.

Morda se nam posreči, dobiti posebne olajšave od vodstva južne železnice, ki ima v Opatiji (Abaciji pri Reki) velikanske restavracije in hotele, katere bi naša zadruga zamogla zakladati z mlekom in finim putrom.

Celó z gorenjske strani bi zamoglo mleko še ob pravem času priti, da bi z „mešanim“ vlakom nadalje šlo. Se ve da bi morala biti na pr. v Kranju posebna podružnica ljubljanske zadruge, ki bi mleko pravilno ohladila in za odpošiljatev do dobrega pripravila.

Tako bi se zamogle napraviti podružnice tudi po Notranjskem, na pr. na Vrhniki, ako bi tem ne bilo umetniše pošiljati mleko za konečno obravnavo s popoldanskim vlakom v Ljubljano, in ena v Postojni.

Konečno bi še rad pomirjive besede spregovoril nasproti mestjanom, ki bi morda mislili, da bo potem za Ljubljančane trda, ker bo mleko v ceni poskočilo. Tega ni se bati! Sedaj velja bokal mleka na trgu 10 kr., časih tudi 8 kr.; boljše mleko na dom pošiljano pa plačuje se po 12 kr. bokal. Res je, da se bo dokaj mleka izvozilo, toda ne pozabimo, da je še $\frac{3}{4}$ gospodarjev v okolici ljubljanski, ki bi iz srca radi pošiljali mleko v mesto, da bi le dobili naročnikov.

Mlekarska zadruga pa bi še celó pomagala mestjanom do dobrega mleka, ker, ko bi mali mlekariji hoteli brezvestno izkoristiti položaj ter prinašali mestjanom slabo vođeno mleko, lahko bi mestjani obrnili se do zadruge, katera jim bo prav rada izvrstno zdravo, pošteno mleko po 12 kr. bokal donášala na dom. V interesu toraj malih mlekarijev, ali recimo, naših mlekarij bo, da bodo nosile svojim naročnikom le prav dobro mleko.

Zadruga bo toraj koristila večjim posestnikom pa tudi malim kmetskim gospodarjem, ki bodo domači trg oskrbovali z mlekom. Zadruga večjih posestnikov bo iskala kupcev za mleko v daljavi, s tem torej tudi manjšim posestnikom koristila, ker jim bo pripustila domači trg, ako bodo ti le modro in pošteno postopali.

Da bo zadrugi moralo biti novo geslo: „poštenje in skrbnost“, je razumljivo, ker le poštena zadruga bo našla dobrih in stalnih kupcev.

Mestjanom pa bi zadruga še v tem lahko veliko uslugo storila, da bi prodajala posebno mleko za „dojenčke“. Koliko nedolžnih dojenčkov prav po mestih ne pomre, ker jih matere pitajo z mlekom, neznanega

izvira. Ni dovolj, da je mleko naravno dobro, ampak dojenčki potrebujejo mleka, katero je od krav, katere so 1. zdrave, 2. ne s starim mlekom, 3. ne v previ-soki brejosti, 4. krmene s suho zdravo klajo.

Ne smemo zamolčati, da od starih krav je vsaj tretjina bolnih na pljučnih tuberkulih! Staro mleko je težko prebavljivo, prav tako provzročuje mleko od visoko brejih krav pogosto bluvanje dojenčkov, ki dobijo tudi pogostoma drisko po mleku, ker so krave dobivale slabo pičo, morda kak plevel, ali zeleno slabo travo ali deteljo. O tem sem do dobrega prepričan iz lastnih skušenj, ker po želji zdravnikov odredil sem na šolski kmetiji, katero sem oskrboval, da so za dojenčke odmenjene krave dobivale vedno suho zdravo klajo in prav hvaležni so bili stariši, kakor tudi zdravniki, ki so se zatekli do zavoda po tako mleko, ko so jim dojenčki hudo oboleli na bluvanju in driski in veliko jih je potem ozdravilo in se krepko opomogle.

Tako skrbijo tudi nekatera mesta iz zdravstvenih ozirov za dojenčke s tem, da pospešujejo posebne mlekarije, katere oskrbujejo krave po priporočenih nasvetih in katere se podvržejo dolžnosti, da nadzoruje živino-zdravnik hlev od časa do časa, da se prepriča o zdravju krav in o načinu krmenja.

To nalogo bo gotovo nameravana zadruga drage volje sprejela v svoj delokrog ter s tem jako dobro služila zdravstvenim nameram mestjanov (otročičev).

Taka zadruga bila bi lahko tudi temelj podvzetja, da se sploh kranjskim mlekarskim izdelkom (fini puter, maslo, sir itd.) pridobi v svetovni trgovini kupcev. Prepričan sem, da bodo nastale manjše mlekarske zadruge po deželi, katere bodo po izgledu Bohinjec, Tirolcev, Švicarjev i. dr. skupno podelovale mleko in tem naj pripravljala glavna zadruga pot za izvozno njih pridelkov. Bodimo edini in vstrajni ter sami skrbimo za-se, nikar se ne zanašajmo na pomoč drugih!

Preostaje mi še seznaniti kmetovalce vsaj z bistvenimi in glavnimi paragrafi pravil in opravičnega reda za mlekarsko zadrugo, da se do dobrega seznanijo z notranjo vredbo zadruge ter da bodo zamogli presoditi vsebino in vrednost zadruge, ko bodo prejeli od kmetijske družbe vabilo k pristopu v zadrugo, katera naj bi se še v tej jeseni ustanovila in pričela, če ne prej, saj z novim letom svoje delovanje.

Popolna pravila so uže pripravljena, katera bo odbor kmetijske družbe pregledal in potem zadruginikom nasvetoval. Iz teh pravil hočem se ve da skrajšano le nekatere važnije odstavke podati, da se iz teh važnih in glavnih točk spoznati in presoditi morejo vsa pravila.

Tako bi §. 1. izražal namen društva, ki je: s skupno prodajo mleka in mlekarskih pridelkov zagotoviti živinorejcem zanesljivo prodajo, kupcem pa zanesljivo zdravo in nepokvarjeno blago;

§. 2. določuje sedež za drugo;

§. 3. razpravlja pogoje sprejema v zadrugo, ki so: slehern samostalen kmetovalec more stopiti v zadrugo, ki se zaveže, v zadrugo vedno pošiljati mleko od vsaj 5 krav;

§. 4. določuje o zložitvi ustanovnega kapitala, ki se spravi skupaj iz vplačil družnikov, ki vplačajo deleže, in sicer na pr. od vsake krave po 30 gold., torej, kdor jih ima 5, 150 gold.

Ker ima zadruga potrebo ustanovnega denarja, s katerim uredi glavno ali središčno mlekarno z vsemi potrebnimi aparati in pohištvo, razumno je, da morajo družniki zložiti po deležih ustanovno svoto, katera nekako tudi jih veže, da vstrajajo v zadrugi, sicer bi naj manjša nepovoljnost jih odločila, da bi popustili zadrugo. Ti deleži se ali takoj vplačajo ali pa v

obrok, in prodati se smejo deleži le drugim kmetovalcem, ki so že družniki ali imajo sposobnost do sprejema.

V 5. §. navedene so dolžnosti družnikov: na pr. 1. družnik mora toliko deležev, kolikor ima krav oglašeni, prevzeti in vplačati, 2. mleko od oglašeni krav le zadruzi pošiljati, 3. izpolnovati vse določbe društvenih pravil, 4. sprejemati po izvolitvi mu naloženih opravil itd.

Občni zbor ima pravico:

1. voliti ravnateljstvo,
2. določevati nakupovanje uprave ali izpeljavo stavb, kar nad 500 gold. stane,
3. pregledati in odobriti račune,
4. določevati način razdelitve skupila za mleko,
5. sprejemanje in izključenja družnikov itd.

Ravnateljstvo sestavljeno je iz načelnika in 4 odbornikov, ki se volijo za dobo enega leta, smejo biti zopet izvoljeni, pa tudi morejo vbriniti se izvolitvi za naslednji dve leti. Ravnateljstvo vodi vso kupčijo z mlekom in se udje menjavajo v nadzorstvu uprave. Ravnateljstvo sprejema v službo potrebne delavne moči, določuje ceno mleku in izdelkom in oskrbuje vsa kupčijska opravila.

§ 10. določuje o pošiljanju mleka.

Družniki so zavezani vse mleko od oglašeni krav redno in pošteno pošiljati zadruzi in ne sme noben družnik poleg še prodajati mleko od drugih krav v mestu. Ta določba ima namen zabraniti, da se ne snujejo iz lastnih družnikov tekmovalčja podvzetja. Red mora biti povsod.

§ 12. določuje način računjenja.

Koncem leta sklenejo se računi z družniki. Glavni računi z vsemi prilogami imajo se vsakateremu družniku poslati na dom z vabilom k obnemu zboru, ki razpravlja o računu in ga odobri, ter odobreni račun ima še potem 14 dni biti na razpolago družnikom, ki smejo ugovarjati in te ugovore pisмено izražati ravnateljstvu, katero mora izrečen občni zbor zopet sklicati, ako je le pet družnikov vložilo ugovor proti temu letnemu računu. (Razvidi se toraj, da imajo družniki največjo pravico do računov, toraj se ni bati prekanjenja.)

Družniki dobijo potem izplačane svoje deleže; sicer pa more družnik takoj po preteku prvih 8 dni, ko je pričel pošiljati mleko, dobivati predplačila na račun primerno množini vposlanega mleka.

Važen je način določitve vrednosti mleka, katero se ceni po vsebini tolšče. V ta namen sklepa slehern mesec ravnateljstvo račune na podlagi kupčijskega vspeha, koliko pripada na en liter mleka. Zato se štirikrat v mesecu mleko krav od slehernega družnika preiskuje na vsebino tolšče in sicer se preiskuje specifična teža mleka z gostomerom, smetana z Chevalierovim kremometrom. Kot pravilo velja, da ima mleko pri 15° C. topline imeti specifične teže od 1.029 do 1.033. Posneto smatra se ono mleko, katero še 3% tolšče nima.

Preobširen bi postal, ko bi hotel navesti cel način preračunavanja vrednosti mleka, le toliko naj še poudarjam, da ne vsako mleko se enako plačuje, ampak kedor pošilja jako dobro tolsto mleko, bo za liter več prejel od onega, ki pošilja v zadruzo sicer pošteno, pa bolj pusto mleko, kakoršno je na pr. od mladovnih molznih krav ali od holandskih krav, ki sicer veliko pa malo tolstega mleka dajo. Ta način se mi dozdeva pravičen, ker sicer bi oni, ki bi imel holandske krave, kaj dobro opravil, zadruza pa trpela, ker le tolsto mleko bo obrajtano od kupcev, pa tudi iz takega bo kaj masla.

Slehern mesec mora ravnateljstvo te obračune vrednosti v mesecu doposlanega mleka naznaniti družniku.

§ 13. razpravlja o rezervnem zakladu.

§ 15. o prepirih, ki se izključljivo po cenivcev razsodbi poravnavajo in voli družnik svojega, zadruza svojega in glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske svojega načelnika tej razsodni skupini.

§ 16. določuje pogoje, pod katerimi je mogoče izstopiti iz zadruge. Vsakater more koncem leta izstopiti iz zadruge, vendar mora to naznaniti 2 meseca pred sklepom leta.

§ 17. določuje pogoje za razpust zadruge.

Poseben opravični red, katerega občni zbor odobriti ima, določuje opravičnik, ki se slehernemu družniku pri vstopu izroči in po katerem se ima družnik strogo ravnati pri 1. krmenji krav, 2. pri molži, 3. pri hlačenju in shranitvi ter prevoznji mleka.

Ta opravičnik podučuje, kaka krma se ne sme pokladati, kako se mora paziti na snažnost ne le posode, ampak tudi pri molži, katero mleko se ne sme pošiljati, in sicer mleko od krav, ki so bolne na višeni ali sploh bolne,

od krav, ki so v visoki dobri brejosti ali pa prve dni po teletenji,

od krav, ki so se vse vtrujene iz daljnih trgov še le prignale.

Te naredbe so potrebne, ako hoče zadruza obvarovati se škode in zgube ne le denarne, ampak tudi moralne, ker s pokvarjenim mlekom bi kmalu zgubila dobro ime in s tem kupce.

Nadejam se, da iz te razprave bodo zamogli kmetovalci do dobrega spoznati namen mlekarske zadruge, katero nasvetujem in želim le, da bi moj nasvet našel odmev vsaj za začetek pri večjih kmetovalcih, ki naj bi se v velikem številu zbrali, ko bodo od sl. kmetijske družbe vabljeni k posvetovalnemu shodu, v katerem se bo zamoglo marsikaj še določiti ali preurediti, kakor bodo gospodje za dobro spoznali. Jaz sem le za temelj podal svoje nasvete in radosten bom, ako bodo naši gospodarji združili se v mlekarsko zadruzo, ki bo sigurno v korist kmetovalcem.

Kar mi bo le moč, podpiral bom rad zadruzo, ki ima po mojem prepričanju prelepo in važno nalogo za našo domovino, ki gotovo potrebuje vsestranskega napredka, posebno pa v kmetijstvu, stebru naše domovine. Ne strašimo se ne nekoliko težkoč, z dobro voljo bo vse doseglo se, ako le bodo res skrbni možje vzeli stvar v roke. — Naši kmetovalci potrebujejo zadruzo, katere bodo pripomogle, da bodo zamogli naši gospodarji po poštenih cenah spečavati svoje pridelke. Le zadruge bodo zamogle našim pridelkom pridobiti kupcev tudi v veliki svetovni kupčiji. Časi so drugi in po teh morajo se ravnati kmetovalci, ako nočejo zaostati in propasti.

Fr. Povše.

Slabo gospodarstvo s senom in gnojem.

Ne morem tajiti, da mnogokrat prisilijo denarne zadrege gospodarja, da proda najboljšo kravo iz hleva, le da se reši tožbe od strani upnika ali eksekucije za zastale davke. Vendar pa se godi po naši deželi posebno v nekaterih okrajih silno slabo gospodarstvo, in znane so mi vasi, katere večinoma vso seno prodajajo, torej le malo živine in še to zelo revno redijo. Prav tako prodajajo gnoj, prav za prav bi moral reči, zametavajo gnoj, ker ga prodajajo koš po 30 soldov, in v košu ga je saj 10 centov, tako torej, da velja cent 3 borne solde. Nič bolje se ne godi s pepelom,

tem neprecenljivim gnojem za senožeti, katerega zvrhani mernik prodajajo za en groš! Koliko bi pač pepel in posebno gnoj hlevski doma zalegel, koliko več bi sena pridelali, ko bi z onim za take ničeve cene prodanim gnojem in pepelom gnojili travnike, senožeti in deteljišča. Smelo morem trditi, da bi še enkrat toliko sena spravili skupaj in da bi zamogli potem podvojiti število govede, katera ima dandanes tako visoko ceno, da se pač sme reči, kdor si sedaj s živinorejo ne more pomagati, ta je sploh nesposoben za gospodarstvo. Količ kaj prida voličev velja par blizo 200 gold.! Triletna voliča pa veljata 300 gold. Prav tako je s kravami, ker mlekarški fini izdelki se zamorejo za prav poštene cene prodajati. Šteti rajši, kar le moreš, da tiste borne groše dobiš, katere si sicer skupil za prodani gnoj in pepel, z gnojem boš bogatejšje pognojil njive, s pepelom in gnojnico pa gnojil travnikom. In kako zapravljivo pač ogromna večina kmetovalcev ne ravna z gnojnico in skalnico v hlevih! Redek je hlev, v katerem bi našel primerno urejeni jarek za zbiranje in odpeljevanje živalske scavnice v posebno gnojniščno jamo, v katero naj bi se stekala gnojnica tudi iz gnojišča, katero je splošno kaj malomarno napravljeno in oskrbovano. Pač pa se toliko hasljiva gnojnica sčepa po cestah v namen morda, da bi bolj rastle kamenje, katerega imamo morda še premalo? Ne tožimo vedno, da slabo gre, ampak pomagajmo si sami in skrbimo, da iz sleherne stvari unemo pridobiti si kak dobiček in gotovo v umnem gospodarstvu z gnojem, gnojnico, pepelom itd. našli bomo izdatno pomoč za povziranje pridelkov. Če bomo pridno zbirali vso gnojnico in gospodinje pa skrbno spravljale pepel, pepeluško, saje, kosti itd. ter s temi snovmi gnojili travnike, zagotovljeni smemo biti, da bomo ne le več, ampak tudi dokaj tečniše klaje pridelovali, saj ste pač zapazili, kako močno se kar sama razraste deteljica po senožeti, katera se je pepelila. Zbirajmo vse odpadke, kakoršni se v kmetiji sploh nahajajo, na pr. blato iz dvorišča, smeti, plevel, trske, žaganje, blato iz bajerjev, iz cest, krvi, kosti, čeva itd., vse ima, ko je sprštenilo, dobro gnojilno moč. Ne pozabimo, da gnoj je os, krog katere se vrti poljedelstvo in kdor umniše gnoji, toliko boljših in obilnejših pridelkov navadno ima.

Pa tudi prodaja sena naj se omeji, kolikor je le največ mogoče; najumniše je, če se vso seno doma porabi za živino, od katere dobivamo pri današnjih cenah gotovo lepih dohodkov in obilno gnoja, zopet s katerim zamoremo bogato gnojiti in tako zagotoviti si, da naše zemlje ostanejo vedno rodovitne.

Le tisti gospodar, ki vse seno doma pokrmi in ves gnoj porabi za lastno kmetijo, resnično umno ravna in ni se mu bati ubožanja njegove zemlje.

Kmetijske novice in izkušnje.

Kosti, rožena strugovina dober gnoj.

Surove, nezdobljene kosti so za gnojilo brez vse vrednosti. Pri vsakem gnojilu je to poglavitni pogoj, da koristi, da se v zemlji razkroji. To se pa pri celih, nezdobljenih kostéh ne zgodi, česar se lahko vsakdo z lastnimi očmi prepriča, ako 15—20 let stare kosti pogleda, katere se dostikrat iz grobov izkopljejo. Te kosti so skoraj nepremenjene in ravno tako trde in tope, kakor čvrste. Res, da del hrustanca sprhni ali fosforno kislemu apnu je pa treba nagle in popolne razkrojitve gnjilečnih snovi in koščene prsti, da pravi vspeh z njo doseže. Zato je treba kosti drobno zmleti

ali na kak drug način pripraviti. Rožena strugovina ima v sebi veliko gnjilečnih snovi in fosforne kisline in v tem je njena glavna korist ležeča. Gnjlca ima okoli 10%, fosforove kisline pa pa blizo 5—6%. Ti odpadki se dolgo ne razkrojijo in tako tudi le počasi koristijo. Njih korist se pa dá pohitrjeti, ako se v roženo moko zmlejejo. V obče pa je le malokedaj velika množina takih odpadkov za gnojenje na razpolaganje. In tako se tudi v veliki meri z njimi gnojiti ne more. Večidel bode bolje kazalo, jih za napravo komposta porabiti. Če se na kompostnem kupu z apnom pomešajo, se gnjilec roževine z apnom v solitarnokislo apno zveže, kateri gnoj najbolj strnanim sadežem dene. In sicer se sme pred setvijo s takim gnojem le v pičli meri gnojiti. Kot kompostni gnoj slabe setve nekoliko popravi, vendar pa najbolj pospešuje bujno rast krompirjevega perja, ne pa rast gomolja. Če se tedaj v nekaterih krajih vendar s takim gnojem krompirju gnoji, se gleda pri tem le bolj na prihodnjo sterno setev, nego na obilico pridelkov krompirja.

Sredstvo, grižo pri čebelah ozdraviti.

To sredstvo nam je sporočil gospod Janez Robič iz Kranjske gore ter obstoji v naslednjem: Naredi se zmes iz medu, močno sladkorne vode in nekoliko dobrega vina. Če je dobiti zvezdanega janeža, naj se ta zdrobi ter v zaprti steklenici namaka vsaj en dan, potem voda odcedi, ter se jo nekoliko prilije tej zmesi. Zmes naj je pa tako sestavljena, da je 3 dele medu in po en del sladkorjeve vode, vina in janezeve vode. Gospod Robič je star gorenjski čebelar in on trdi, da je to sredstvo njegovim čebelam vedno pomagalo.

Korenje je strup mišem.

V shrambah, katere so začasno prazne in v katerih so miši, dajo se zadnje odstraniti z razrezanim korenjem. Lačne miši hlastno žrejo korenje in ko pride čas, shrambo zopet napolniti s kakim gospodarskim pridelkom, so vse miši uže mrtve. Poskusiti je treba, vsaj je korenje ceno.

Rešitev konj ob požaru.

Znano je, kako težko je spraviti konja iz hleva, ako hlev gori ali pa kako sosedno poslopje. Skušnja pa uči, da gré konj tudi ob taki priliki prav rad iz hleva, ako ga osedlamo ali pa obrzdamo. Žalibog, je to priprosto sredstvo prav malo znano, če je pa znano, ob času nevarnosti malo kdo na-nj misli.

Kako konju breanje odpraviti.

O tej zadevi piše neki skušen kmetovalec to-le: Jaz sem zabil v hlevu na strop dve kljuki, in sicer tako, da ste vrvi, ki ste od njih viseli, prišle za kakih 30 centimetrov za konja. Na te dve vrvi obesil sem počez vrečo, nabasano s steljo ali kaj drugim enacim, in sicer tako visoko, da je prišla vreča v višino poskočnega člena. Če privežemo konja v hlevu na to mesto, precej čuti za seboj viseti vrečo, vdari nazaj, vreča odletí, a vsled svoje teže pade nazaj in konja po nogah vdari. Na to brene konj vnovič in ponavlja vse kakih desetkrat, slednjič stisne se pa k jaslim in se boječe ozré nazaj na vrečo. Po treh ali štirih tacih poskusih odvadil se je vsak konj breanja.

Sredstvo zoper črve (gliste) v cvetličnih loncih.

Vsak, ki se peča z izgojo cvetlic v loncih, vé, kako so nadležni in tudi negnusni črvi ali kakor jih v nekaterih krajih imenujejo gliste. Prav dobro sredstvo te nadležneže pregnati je to-le: 125 gramov ženofove moke vsuje se v veliko škropilnico ter dobro pomeša. Ko je zmes dobro uro stala, polijemo z njo

cvetlice v loncih. vsled česar črvi prav kmalu prilezejo ra površje, kjer jih lahko uničimo.

Kako kumare sveže ohraniti.

Vzeti je najboljša in najbolj dovršena kumare, katere odrežimo tako, da imajo še pecelj. Odrezano kumaro dobro osušimo in jo potem namažimo z beljakom jajca, tako, da je vsa prevlečena z beljakovino. Beljakovina naredi za zrak neprodarno kožico. Ko se je enkrat tudi beljakovina posušila, obesimo te kumare s kako nitjo za pecelj v posebno suh prostor, kjer se potem dolgo sveže obdržé. Strokovnjaški list „Hamburger Garten- und Blumenzeitung“ trdi, da je mogoče, na ta način kumare ohraniti do božiča.

Kako travo zatreti na tlaku in potih.

Belež, to je, apno v vodi razstopljeno, kakor ga rabimo za beljenje sten, zavrimo in dodenimo med kuhanjem toliko stolčnega žvepla, kolikor se ga raztopi. S to tekočino polijmo s travo zaraščeni tlak ali pot. Tudi voda, v kateri je raztopljenega veliko železnega vitriola, ima neki tudi dober uspeh ali pa rudninske kisline, ki so onesnažene in jih cenó dobimo. Varovati se pa moramo izkopavanja trave, kajti v te zrahljane špranje se še le travno seme zaseje.

Poziv vodstvom ljudskih šol, oziroma krajnim šolskim svetom.

Visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo dovolilo je na podlagi odloka iz dne 25. junija t. l., št. 8361, v podporo šolskim vrtom na Kranjskem 300 gold., koje svoto razdelil bode podpisani odbor vodstvom ljudskih šol, oziroma krajnim šolskim svetom, kateri v svoji prošnji dokažejo potrebo podpore, k čemur jih podpisani odbor s tem pozivlja. Dana podpora sme se porabiti edino le za zboljšanje oziroma ustanovitve šolskega vrta, ter bode podpisani odbor v svojem času zahteval dokumentovan izkaz o porabi prejete podpore. —

Prošnje za podporo vložiti je zadnji čas do

23. avgusta t. l.

podpisanemu odboru.

Prošnjam za podporo v namen zboljšanja uže obstoječega vrta je pridjati priprost načrt vrta, risan v merilu 1:100, iz katerega je razviden sedanji stan vrta iz različnih kultur. Popisati je tudi način, katerega se učitelj pri obdelovanju vrta drži.

Prošnjam za podporo v namen ustanovitve novega šolskega vrta je pa dodati dokaz, da je učitelj, ki bode vrt imel v oskrbi, zmožen praktično izvrševati šolsko vrtnarstvo.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe
za Kranjsko.

V Ljubljani 3. avgusta 1886.

Gustav grof Thurn m. p.,
predsednik.

Gustav Pirc m. p.,
tajnik.

Razpis cesarske štipendije

za kmetijsko šolo „Francisco-Josefinum“ v Mödlingu pri Dunaji.

Nj. c. kr. apostoljsko veličanstvo presvitli cesar so darovali iz svoje privatne kase za kmetijsko šolo „Francisco-Josefinum“ v Mödlingu za prihodnji triletni tečaj od 1886/7 l. počenši eno ustanovo (štipendijo) po 250 gold. na leto.

Za sprejem v to šolo je treba:

1. Dovoljenja starišev ali oskrbnikov;
2. starosti najmanj 16 let;
3. dokazov o taki šolski izobraženosti, kakoršnih je pridobiti po dobro dovršenih spodnjih štirih razredih javnih srednjih šol.

Zeló želeli je tudi dokaza o kakih dejanstvenih na kakem kmetijstvu pridobljenih vednostih.

Prosilci za to ustanovo naj svoje prošnje s potrebnimi prilogami vložijo najdalje do 31. avgusta t. l. pri vodstvu „Francisco-Josefinum“ v Mödlingu, od katere se dobivajo tudi zavodovi programi.

Štipendisti plačevanja šolnine niso oproščeni.

Od c. kr. ministerstva poljedelstva.

Tržne cene.

V Kranji, 9. avgusta 1886.

Na današnji trg je došlo 44 glav goveje živine in 11 prešičev.

	gl.	kr.		gl.	kr.
Pšenica, hektol.	6	82	Ajda, hektol.	4	55
Rež, „	5	52	Slama, 100 kil	2	—
Oves „	3	25	Seno, „	2	50
Turšica „	5	20	Špeh, fr. kila	—	56
Ječmen „	5	04	Živi prešiči, kila	—	—

V Ljubljani, 7. avgusta 1886.

Povprečna cena.

	Trg	Magaz.		Trg	Magaz.
	gl.	kr.		gl.	kr.
Pšenica, hektol.	6 50	7 37	Sur. maslo, kila	—	90
Rež „	4 87	6 12	Jajca, jedno „	—	2
Ječmen „	4 12	4 95	Mleko, liter „	—	8
Oves „	3 06	3 15	Gov. meso, kila	—	64
Soršica „	—	6 47	Telečje meso, „	—	50
Ajda „	4 39	5 05	Prešič. meso, „	—	60
Proso „	4 87	4 98	Koštrun „	—	34
Koruza „	4 87	5 20	Kurecina, jedna	—	54
Krompir, 100 kil	—	—	Golobje, jeden „	—	20
Leča, hektoliter	10	—	Seno, 100 kil	2	41
Grah „	10	—	Slama, „	2	67
Fižol „	10	—	Drva, trde, sež.	6	40
Gov. mast, kila	1	—	„ mehke, „	4	15
Svinska mast „	—	66	Vino, rud., 100 l.	—	24
Špeh, fr. „	—	60	„ belo, „	—	20
„ prek. „	—	70			